

ODLIKOVANJA REPUBLIKE MAKEDONIJE

Republika Makedonija, poslije osamostaljenja iz sastava socijalističke Jugoslavije, kao jedna od novih država Europe, s velikim je entuzijazmom i ozbiljnošću prišla stvaranju svoga sustava odlikovanja, kao jednog od znakova svoga suvereniteta, poštujući i primjenjujući sva pravila faleristike.

Rezultat takva rada jesu skupocjeni i likovno originalni i interesantni primjerci odlikovanja, u kreiranju kojih su primijenjeni svi elementi koji su odraz makedonske samobitnosti, etnografije i povijesti.

Autor teksta prikazao je razvoj moderne makedonske faleristike, s kratkim osvrtom na povijest nastajanja ordena i medalja i postupaka vezanih za zakonodavnu djelatnost u tom području.

Autor se pri pisanju članka koristio pojedinim slikovnim priložima i tekstovima objavljenim u pojedinim brojevima „Makedonskog heralda“, stručnoga glasila Makedonskoga heraldičkoga društva, navedenih u literaturi.

1. Povijest

Oko 700. g. pr. Krista, prostor Makedonije naselio je stari balkanski narod, antički Makedonci iz Epira. U prvoj polovici 7. st. pr. Krista pod vladavinom kralja Perdike I. osnovali su svoju državu, a u prvoj polovici 4. st. pr. Krista za vrijeme vladavine kralja Aminte III. ujedinile su se sve makedonske pokrajine. Politički uspon i teritorijalno proširenje počelo je u vrijeme vladavine kralja Filipa II. (359. g. pr. Krista), koji je pobjedom nad Atenom i Tebom u bitci kod Heroneje 338. g. pr. Krista pokorio Grčku. Nakon Filipa II., koji je umro od posljedica trovanja, na prijestolje dolazi Aleksandar III. Veliki. On nakon niza osvajanja i pobjede nad do tada nepobjedivom Perzijom stvara najveće carstvo u dotadašnjem svijetu. Umro je u Babilonu 323. g. pr. Krista.

Njegov kasniji nasljednik Filip V. porazio je Grčku, tada njegova najvećeg oponenta i uspostavio Makedonsko Kraljevstvo na Balkanu. Nakon njegove smrti izbijaju međusobni ratovi, napadi izvana i osvajanja makedonskoga teritorija. Godine 146. pr. Krista Rimljani su osvojili Makedoniju i pretvorili je u istoimenu rimsku provinciju. Nakon raspada Rimskoga Carstva Makedonija je pripala Istočnom Rimskom Carstvu, odnosno Bizantu (395. g.), i u njemu je ostala do 1334. godine.

Već od 4. stoljeća na području današnje Makedonije bilo je prisutno kršćanstvo.

U 5. stoljeću na makedonski teritorij prodiru istočni Goti i slavenska plemena, koja su počela stvarati svoje teritorijalne općine, a pod svojim knezovima (ahontima) i prve plemenske državne tvorevine, ratujući stalno s Bizantskim Carstvom. U 9. stoljeću car Simenon pokušao je stvoriti samostalnu državu pozivajući se na tradiciju Bugarskoga Carstva. Nakon njega i car Samuilo proširio je svoju vlast na teritorij Makedonije, obuhvativši pritom područje Tesalije, Epira, Albanije, sjeverne Bugarske, Duklje, Zahumlja, Raške, Bosne i Srijema. No poslije bitke na Belasici 1014. godine Bizant ponovno

preuzima vlast nad Makedonijom, koja gubi autonomiju i postaje tema¹ s bizantinskom upravom i crkvenom organizacijom.

Metodijevi su učenici u Makedoniji učvrstili kršćanstvo, a ona je u 10. stoljeću postala središtem bogumilskog pokreta. Crkvenim i duhovnim središtem postala je Ohridska arhiepiskopija, ali pod jurisdikcijom carigradskog patrijarha, koja je provodila grecizaciju makedonskog i slavenskog stanovništva.

Osvajanjem Makedonije Bizant je na ključne upravne položaje dovodio grčko plemstvo uz snažnu grecizaciju domaćega plemstva.

Za trajanja IV. križarskog rata, Bizantsko je Carstvo bilo privremeno ukinuto, a za vlast nad Makedonijom vodila se borba između susjednih država. Nakon kratkog oslobođenja pod feudalcem Strezom pala je 1230. godine pod vlast bugarske države, a 1334. pod vlast srpske države, kojoj je na čelu bio car Dušan Stefan. Međusobni sukobi između osamostaljenih srpskih velikaša u Makedoniji, braće Mrnjavčevića i braće Dejanovića, olakšali su Osmanlijama da poslije bitke na rijeci Marici 26. rujna 1371. zauzmu cijeli teritorij Makedonije.

Posljedica osmanlijskog osvajanja bilo je nasilno iseljavanje domicilnoga stanovništva, naseljavanje Osmanlija, uništavanje makedonskih velikaša i uvođenja sistema spahiluka.² Nezadovoljstvo osmanlijskom vladavinom očitovalo se u ustancima i pobunama.

Godine 1767. ukida se Ohridska arhiepiskopija, do tada autonomne crkve, pod jurisdikcijom koje je bila gotovo cijela Makedonija.

U 19. stoljeću počeo je makedonski narodni preporod, događaju se masovni prosvjedi protiv grčkih vladika, traži se obnova Ohridske arhiepiskopije i uvođenje makedonskog jezika u škole. Usporedo s navedenim kulturnim pokretom, skupina makedonskih intelektualaca osnovala je u Solunu 1893. godine tajnu revolucionarnu organizaciju – Vnatrešnu makedonsko-odrinšku revolucionarnu organizaciju (VMRO) kojoj je bio cilj stjecanje makedonske autonomije u sklopu Osmanskoga Carstva. Godine 1903., ponovno u Solunu, na kongresu VMRO, unatoč nepripremljenosti, donesena je odluka o dizanju ustanka, koji je počeo 2. kolovoza. 1903. godine, na dan Sv. Ilije, pa je ustanak i dobio ime Ilindenski ustanak. U prvim je danima ustanak oslobođeno Kruševo i osnovana Kruševačka Republika na čelu s predsjednikom N. Karevom. Ustanak je nakon tri tjedna krvavo ugušen, a zbog odmazde emigriralo je 30.000 ljudi.

Poslije neuspjelog ustanka, tadašnje europske velesile izravno su se angažirale na unutrašnjem uređenju Makedonije. Nakon dolaska mladoturaka na vlast u Turskoj, u Makedoniji su legalizirane političke stranke, ali kasnije ih je mladoturski režim zabranio. Balkanski ratovi 1912./1913. doveli su do podjele Makedonije između Srbije (Vardarska Makedonija), Bugarske (Pirinska Makedonija) i Grčke (Egejska Makedonija). Nakon Prvoga svjetskog rata Makedonija je bila podvrgnuta stalnom etničkom mijenjanju stanovništva, provodi se masovna kolonizacija stranaca, iseljava se domicilno stanovništvo. Za vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1921. godine područje Makednije podi-

¹ Tema, temat – vojno administrativna jedinica u Bizantu, od 7. stoljeća npr. Dalmacija.

² Spahiluk – područje pod upravom spahije, što je naziv za člana feudalne otomanske oklopne teške konjice, između 16. i 17. stoljeća. Ta riječ dolazi od turske riječi sipah, vojska. Na području Balkana naziv za zapovjednika spahija bio je alajbeg.

jeljeno je na pet područja, a 1929. godine nakon reorganizacije Kraljevine Jugoslavije Makedonija je ušla u sastav Vardarske banovine. Nakon sloma Kraljevine Jugoslavije 1941. godine vardarski dio Makedonije podijelile su Bugarska i Italija, a Egejski dio Bugarska, Njemačka i Italija.

Pokret otpora počeo je 1941., a na Drugom zasjedanju AVNOJ-a 29. studenoga 1943. u Jajcu,³ makedonskom narodu prvi je put priznata individualna nacionalnost i pravo na njihovu državu, ali kao jednu od federalnih jedinica buduće države. Prvo zasjedanje Antifašističkog sabora narodnog oslobođenja Makedonije (ASNOM) održano je 2. kolovoza 1944., na 41. godišnjicu Ilindenskog ustanka, u čemu ima simbolike, i bilo je to začetak suvremene makedonske državnosti.

Nakon 46 godina u statusu federalne jedinice – republike u sastavu socijalističke Jugoslavije, 17. rujna 1991. donošenjem Deklaracije o neovisnosti proglašena je samostalna, suverena i demokratska Republika Makedonija i time je okončan dugotrajan i trnoviti put ostvarenja nacionalne države.

Odlikovanja

Kao i sve suverene države i Republika Makedonija ustanovila je ordene i medalje kao znakove državnog priznanja za rad i djela požrtvornosti i isticanja u doba mira ili rata.

Četiri godine nakon osamostaljenja i proglašenja suverenosti, Republika je Makedonija 12. rujna 1995. donijela Zakon o odlikovanjima i priznanjima, kojim je predviđeno šest ordena, četiri medalje i dva priznanja – povelja i plaketa, i to

- *ordeni:*

1. Orden Republike Makedonije,
u jednom stupnju;
2. Orden Ilinden „1903 – 1944“,
u jednom stupnju;
3. Orden „Osmi septembar“,
u dva stupnja: I. stupanj s lentom,
II. stupanj s ogrlicom;
4. Orden za zasluge za Republiku Makedoniju,
u tri stupnja: I. sa zlatnom zvijezdom,
II. sa srebrnom zvijezdom,
III. sa brončanom zvijezdom;
5. Orden za vojne zasluge,
u tri stupnja: I. sa zlatnim štitom,
II. sa srebrnim štitom,
III. sa brončanim štitom;

³ AVNOJ – Antifašističko vijeće naroda Jugoslavije. Drugo zasjedanje bilo je u Jajcu, danas u Federaciji Bosna i Hercegovina, 29. studenoga 1943. Na njemu je obrazovan Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) s funkcijama privremene vlade. Također je usvojen nacrt ustava buduće Jugoslavije na federativnoj i demokratskoj osnovi, uz priznanje prava svim njezinim narodima. Inače sve buduće federalne jedinice buduće Jugoslavije imale su svoja antifašistička vijeća, ZAVNO Hrvatske, ZAVNO Srbije, ZAVNO Bosne i Hercegovine, ASNOM – Antifašističko saboranje narodnog oslobođenja Makedonije, ZAVNO Crne Gore i Slovenije.

6. Orden za hrabrost,
u tri stupnja: I. sa zlatnim zracima,
II. sa srebrnim zracima,
III. sa brončanim zracima;

- medalje:

1. Medalja za zasluge za Republiku Makedoniju,
2. Medalja za vojne zasluge,
3. Medalja za hrabrost,
4. Medalja za hrabrost s hrastovim vijencem;

- priznanja:

1. Povelja Republike Makedonije,
2. Plaketa Republike Makedonije.

Međutim ta predviđena odlikovanja nisu nikad dodijeljena.

Dana 27. lipnja 2002. donijet je novi zakon o odlikovanjima Republike Makedonije kojim su zadržani neki ordeni i medalje predviđeni prethodnim zakonom, a nekima je promijenjen naziv. Tako su utemeljeni ordeni:

1. Orden Republike Makedonije,
2. Orden „8. Septembar“,
3. Orden „Ilinden 1903 godina“,
4. Orden za zasluge za Makedoniju,
5. Orden za vojne zasluge.

Umjesto šest predviđenih medalja prethodnim zakonom, novim su zakonom uvedene dvije:

1. Medalja za zasluge za Makedoniju,
2. Medalja za hrabrost.

Umjesto dva priznanja predviđena prethodnim zakonom, novim je zakonom predviđeno samo jedno:

- Povelja Republike Makedonije.

Dodjeljivanje ordena i medalja provodi se na svečan način, i redovito se uručuje odlikovanim osobama i drugim subjektima prilikom obilježavanja važnih događaja: dana proglašenja nezavisnosti Republike Makedonije, dana donošenja ustava Republike Makedonije, dana armije Republike Makedonije, dana policije te prilikom posjeta stranih državnika i sl.

Odlikovanja dodjeljuje svojim ukazom i uručuje predsjednik Republike Makedonije osobno, na osnovi ovlaštenja koja proizlaze iz al. 9. članka 84. Ustava Republike Makedonije, odnosno osoba koju predsjednik osobno ovlasti.

Odlikovanje predsjedniku Republike dodjeljuje Parlament (Sobranje) Republike Makedonije svojom odlukom.

Odlikovanja Republike Makedonije mogu biti dodijeljena građanima Republike Makedonije, pravnim osobama, državnim organima, ustanovama, vladinim i nevladinim organizacijama, jedinicama, komandama, štabovima i ustanovama oružanih snaga RM, policijskim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova i pripadnicima Armije RM te Ministarstva za unutrašnje poslove, a i stranim sudionicima humanitarnih ili mirovnih operacija na teritoriju Republike Makedonije.

Odlikovanja se dodjeljuju i za aktivnosti kojima se pridonosi mirnom i stabilnom razvoju Republike Makedonije, za doprinos njezinu demokratskom razvoju, za osobni postignuti rezultat na radu te za pokazanu osobnu hrabrost u obrani tekovina.

Fizičkim osobama odlikovanja mogu biti dodijeljena i posmrtno.

Nakon smrti odlikovane osobe odlikovanja ostaju obitelji u naslijeđe, a ako odlikovana osoba nema nasljednika, odlikovanje se pohranjuje na čuvanje u Arhivu Republike Makedonije.

Odlikovanja mogu biti dodijeljena stranim osobama, državnicima, diplomatima, fizičkim i pravnim osobama, međunarodnim organizacijama i asocijacijama.

Prilikom posjeta stranih državnika moguća je razmjena odlikovanja, ali na osnovi suglasnosti, propisa i prakse odnosnih država.

Odlikovanja može izrađivati organizacija ovlaštena od vlade Republike Makedonije, nakon prethodno dobivene suglasnosti predsjednika Republike.

Zabranjen je promet odlikovanjima i izrada znački i drugih predmeta motivom i izgledom sličnih odlikovanjima.

Umanjenice odlikovanja mogu se izraditi na trošak živog nositelja, ali u organizaciji ovlaštenoj za izradu odlikovanja.

Međusobni rang pri nošenju odlikovanja utvrđen je njihovim redoslijedom u zakonu.

Isti orden ili orden višeg ranga već odlikovanoj osobi može biti dodijeljen nakon isteka tri godine od dana posljednje dodjele.

Postupak o odlučivanju o dodjeli ili oduzimanju odlikovanja povjerljive je prirode i u nadležnosti je Kabineta predsjednika Republike. Inicijativu za dodjelu odlikovanja može dati predsjednik osobno, a mogu je pokrenuti i parlament, vlada i drugi državni organi i organizacije, udruge građana, jedinice lokalne samouprave, kulturna i sportska društva.

Odlikovanja mogu nositi samo odlikovane osobe, na uniformi, odnosno na civilnoj odjeći.

Za prekršaj, uz novčanu kaznu, odgovara svaka fizička i pravna osoba koja neovlašteno nosi odlikovanje, koja kupuje ili prodaje odlikovanje, odnosno proizvodi predmete formom i izgledom nalik na odlikovanja.

Odlikovanja se uručuju odlikovanim osobama u posebnoj kutiji. Kutije za sva odlikovanja Republike Makedonije izađene su od teleće kože, boje tamne kave, dimenzija 12 x 16 cm i dubine 3,5 cm (osim za Orden Republike Makedonije). Na poklopcu kutija u zlatotisku je ispisan naziv odlikovanja i u sva četiri kuta utisnut je ornament.

Dana 18. listopada 2004. formirana je Komisija za odlikovanja i priznanja od 12 članova, pod predsjedanjem akademika Cvetana Grozdanova. Ona je u mjesecu studenom 2004. raspisala natječaj za idejno rješenje za nova odlikovanja. Na natječaj su

prispjela 243 likovna prijedloga. Odabir najprihvatljivijih rješenja obavila je Komisija za vrednovanje idejnih rješenja pod predsjedavanjem akademika Tome Serafimovskog.

U ožujku 2005. odabran je izvoditelj – Kovnica GSG Ekskluziv iz Skopja (danas ta kovnica više ne postoji).

Uz odlikovanja idu i drugi davno utvrđeni pripadajući elementi, „treća strana odlikovanja“, kako ih je u svom radu nazvao g. Robert Mitevski, u skladu s falerističkim običajima: diploma, lenta, kutija, minijatura lenta. Prihvativši predložena rješenja umjetnika prof. Aleksandra Cvetkovskog i novinara falerista Roberta Mitevskog, za navedene pripadajuće elemente, Komisija za vrednovanje završila je rad i moglo se prići izradi odlikovanja⁴.

Slika 1. Kutije ordena i medalja Republike Makedonije

Orden Republike Makedonije

Taj orden (Orden na Republika Makedonija) najviše je državno odlikovanje i priznanje Republike Makedonije, ustanovljeno zakonom od 12. rujna 1995. i potvrđeno zakonom od 27. lipnja 2002.

Orden se dodjeljuje:

- najistaknutijim ličnostima i pravnim osobama koje imaju posebne zasluge za ostvarivanje samostojnosti, suvereniteta, neovisnosti i teritorijalnog integriteta RM, kao i za iznimne rezultate ostvarene na civilnom odnosno vojnom planu;

- najistaknutijim ličnostima koje su isključivo pridonijele razvoju i učvršćivanju miroljubive suradnje i prijateljskih odnosa RM i drugih država, kao i za jačanje njezina međunarodnog položaja i ugleda; vladinim i nevladinim organizacijama koje su svojim radom i djelovanjem postigle isključive rezultate od važnosti za afirmiranje Republike Makedonije u području znanosti, umjetnosti, obrazovanja, gospodarstva, humanosti i sl., na domaćem i međunarodnom planu, a naročito pojedincima koji su u području

⁴ Vidi „Makedonski herald“, broj 7/2013.

svojege rada odnosno profesionalnog angažiranja dobili najviše međunarodne nagrade i priznanja; i

- šefovima država i vlada kao i drugim stranim ličnostima za iznimne zasluge u razvijanju i učvršćenju prijateljskih odnosa i suradnje RM i drugih država (čl. 14. st. 1. Zakona).

Orden se sastoji od zvijezde ordena i ordenskoga znaka na ogrlici, izrađen je od 280 g 18 karatnog zlata i 320 briljanata i rubina.

Zvijezda ordena

Zvijezda ordena kružno je zvjestastog oblika, promjera 91 mm, debljine 2,3 mm i težine 101 g. Nosi se na lenti od moarirane svile. Zvijezda ima 30 zraka, njihovi vrhovi imaju okrugli završetak, a na vrhove je umetnut rubin vel. 2,7 mm.

U središnjem polju zvijezde nalazi se rubin vel. 9 mm, a oko njega su stilizirani cvjetni elementi. Središnji bijelo emajlirani dio medaljona zaokružen je stiliziranim palminim listovima, a povišeni rubni vijenac oko medaljona čini niz od 77 briljanata vel. 1,5 mm.

Ordenski znak

Ordenski znak identičan je središnjem medaljonu na zvijezdi ordena, kružnog je oblika, promjera 57 mm, debljine 1,7 mm i težine 51 gr. Ordenski znak pričvršćen je na ogrlicu stiliziranim gordijskim čvorom, vel. 3,5 mm i teškim 6 gr, s umetnutim rubinom vel. 1,25 mm.

Ogrlica ordena

Ogrlica ordena duga je 800 mm i teška 131 gr, a sastoji se od dvije vrste naizmjenično međusobno povezanih alki – jednih od stiliziranih listova duhana na kojima je stilizirana crveno emajlirana makedonska zastava, i drugih, okruglih, na koje je umetnut sedmokraki strovilos, sedmokraka zvijezda (sunce) sa sedam zraka sa srpastim završecima („sunčani znak Siriusa”, inače znak Aleksandra Makedonskog).

Na ogrlici je ukupno 133 rubina vel. 1,25 mm.

Lenta ordena

Lenta ordena od moarirane je crvene svile, širine 105 mm, s dva rubna uzdužna žuta traka. Nosi se od desnog ramena preko grudiju na lijevi bok. Krajevi lente zavezani su u mašnu na kojoj je pričvršćena zvijezda ordena.

Minijatura je lenta, iste boje kao i lenta, veličine 15 x 35 mm.

Na stražnjoj strani ordenskoga znaka ugravirani su redni broj ordena, žig čistoće metala, državni žig za kontrolu kvalitete i znak proizvođača.

Autor idejnog likovnog rješenja ordena jest g. Sašo Bajraktarov.

Povelja ordena

Uz Orden Republike Makedonije odlikovanoj osobi uručuje se Povelja, dim. 32 x 45 cm, na pergamentu sa svjetlosnim i ljubičastim ornamentima, na blijedo žućkasto-bijeloj podlozi.

Opis povelje

Tekst u četiri reda: РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА / ПРЕДСЕДАТЕЛ / НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА / ДОДЕЛУВА. Ispod teksta aplikacija je zvijezde ordena, ispod nje je tekst u tri reda: ОРДЕН / НА РЕПУБЛИКА / МАКЕДОНИЈА / НА

Slijedi prazan prostor za upis imena i prezimena odlikovane osobe, ispod toga je tekst: СО УКАЗ БРОЈ..... ОД....., lijevo dolje je tekst: ВО СКОПЈЕ..... ДАТУМ, desno dolje tekst: ПРЕДСЕДАТЕЛ / НА РЕПУБЛИКА / МАКЕДОНИЈА, a u sredini dolje voštani je pečat s državnim grbom Republike Makedonije, oko kojeg je bijelim slovima natpis РЕПУБЛИКА / МАКЕДОНИЈА – ПРЕДСЕДАТЕЛ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Kutija ordena i tobolac za povelju

Kutija ordena izrađena je od teleće kože, boje tamne kave, dim. 25 x 45 cm, dubine 6 cm. Na poklopcu je tehnikom zlatotiska ispisan naziv ordena. Uz rub poklopca reljefno je otisnut ornament.

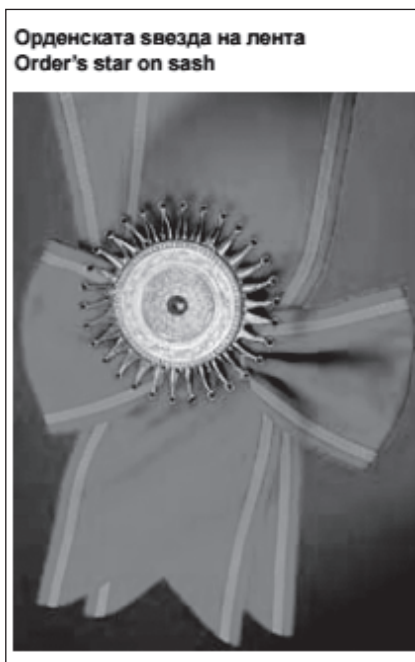
Tobolac za povelju u istoj je kožnoj izvedbi kao i kutija.

Orden Republike Makedonije prvi je put bio uručen 7. rujna 2005. prvom predsjedniku Republike Makedonije Kiri Gligorovu i postumno predsjedniku Republike Makedonije Borisu Trajkovskom.

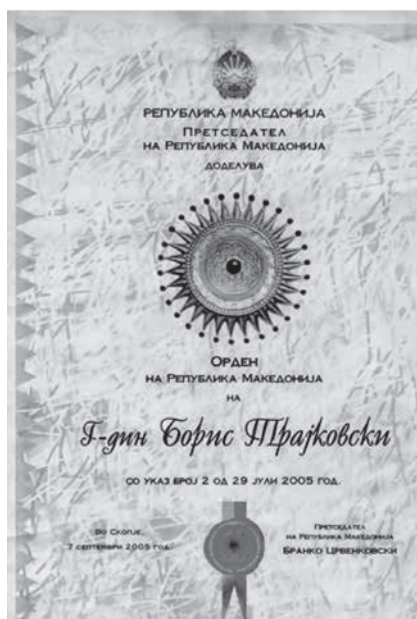
Dana 10. lipnja 2007. tim je ordenom odlikovana Makedonska Pravoslavna Crkva, na svečanosti u crkvi „Sv. Sofije“ u Ohridu, u povodu 40 godina njezine autokefalnosti, a 8. studenoga 2007. tim je ordenom odlikovana Makedonska akademija znanosti i umjetnosti, na svečanosti u MAZU u povodu njezina četrdesetogodišnjeg jubileja.

Slika 2. Ogrlica ordena s ordenskim znakom i sa zvijezdom

Slika 3. Lenta ordena s ordenskim znakom

Slika 4. Povelja ordena

Orden „8. Septembar“

Taj orden (Orden „8. Septemvri“) prvotno je predviđen Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 12. rujna 1995. u dva stupnja (s lentom i na ogrlici).

Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 27. lipnja 2002. uveden je taj orden u jednom stupnju, posvećen Danu neovisnosti Republike Makedonije.

Orden „8. Septembar“ dodjeljuje se:

- ličnostima i državnim organima, ustanovama, vladinim i nevladinim organizacijama i sl. Republike Makedonije, za iznimne zasluge u stvaranju i izgradnji države u mirnodopskim uvjetima kao suverene, samostalne, demokratske i socijalne države, kao i za isključivi doprinos za uspostavu, razvijanje i učvršćenje prijateljskih odnosa i miroljubive i ravnopravne suradnje s drugim državama i međunarodnim organizacijama i asocijacijama i za afirmiranje i jačanje njezina međunarodnog položaja i ugleda;

- osobama, organima i organizacijama koji osobno pridonose razvoju i afirmaciji u međunacionalnim odnosima u Republici Makedoniji;

- predsjedniku države, parlamentu i vladi, visokim stranim državicima i diplomatima,

- najvišim funkcionarima međunarodnih organizacija i ustanova za isključive zasluge za uspostavu, razvijanje i učvršćenje prijateljskih odnosa i miroljubive ravnopravne suradnje među određenim državama, odnosno organizacijama ili ustanovama Republike Makedonije, kao i za isključivi doprinos jačanju njezina međunarodnog položaja i ugleda.

Opis ordena

Orden ima oblik osmokrake zvijezde, promjera 81 mm, težine 98 gr, debljine 3,5 mm, izrađen je od srebra čistoće 925 ‰, s 24-karatnom pozlatom, a površina mu je sitno kanelirana od središta do vrhova krakova.

Središnji dio predstavlja lagano uzdignuta sferna pločica, srebrne boje, promjera 40 mm, na kojoj su u sredini konture granica Republike Makedonije, a u njezinoj sredini ispisan je tekst u tri reda, gore na makedonskom jeziku, ćirilničnim pismom „8 Септември“, u sredini je godina 1991, a dolje je ispisan tekst na engleskom jeziku, latiničnim pismom „8 September“.

Oko središnjega dijela ordena, na zvijezdi su aplicirane dvije pozlaćene lovorove grančice, na vrhu razdvojene, a u dnu spojene stiliziranim čvorom.

Na glatkoj površini stražnje strane ordena pričvršćena je kopča za nošenje, otisnuti su redni broj ordena, oznaka čistoće metala, državni žig za kontrolu kvalitete i oznaka (punca) izvođača.

Minijatura lenta dimenzija je 15 x 35 mm, izrađena od moarirane svile, obostrano uz rubove ima po 3 mm široki bijeli trak između dva žuta traka, a sredina joj je crvena.

Orden se nosi na lijevoj strani grudi.

Autori idejnog likovnog rješenja ordena jesu Kostadin Tančev-Dinka, profesor na Fakultetu za likovne umjetnosti, i akademski slikar Vladimir Borojević.

Prilikom posjeta Francuskoj, makedonski predsjednik Branko Crvenkovski u veleposlanstvu Republike Makedonije u Parizu, 23. listopada 2007., uručio je Orden „8. Septemvri“ prof. dr. Robertu Badinteru, predsjedavajućem poznate Badinterove komisije. Robert Badinter bio je prvi stranac koji je dobio neko makedonsko odlikovanje, a to je ujedno bila i prva dodjela tog ordena. Orden su zatim dobili veleposlanik SAD Christopher Hill, bivši asistent državnoga sekretara SAD-a za poslove istočne Azije i Pacifika, bivši predsjednik Savezne Republike Njemačke Roman Herzog, članovi makedonske košarkaške reprezentacije i drugi.

Slika 5. Orden „8. Septembar“

Orden „Ilinden 1903 godina“

Orden je utemeljen u čast dva velika događaja u povijesti makedonskog naroda, ustanka makedonskog naroda pod vodstvom VMRO, dana 2. kolovoza 1903. uoči velikog kršćanskoga praznika posvećenog Svetom Iliji (po čemu je ustanak dobio ime) i zasjedanju ASNOM-a istog datuma, ali 1943. godine, koji je predstavljao začetak suvremene makedonske državnosti.

Proučavajući materiju vezanu za Makedonsku revolucionarnu organizaciju, g. Dragan Georgiev pronašao je podatak da je VMRO dodjeljivao Svideteljstva (svjedodžbe) za hrabrost – za zasluge, vojne podvige i pokazanu hrabrost, što je bilo svojevrsni orden za hrabrost. U Državnom arhivu Republike Makedonije pronađeno je takvo svjedočanstvo dodijeljeno Lazaru Kiselinčevu (1874., Kosinec, Kostursko – 1946., Sofija), numerirano pod brojem 23. Ta uvjerenja vrijedni su temelj za formiranje makedonske faleristike.

U FNRJ je 1953. godine utemeljena „Ilindenska spomenica 1903“ kao odlikovanje tadašnje Republike Makedonije u sastavu FNRJ.

Kao što je već navedeno, zakonom iz 1995. godine predviđen je Orden „Ilinden 1903 – 1944“ u jednom stupnju, ali on nije nikad realiziran.

Novim se Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije iz 2002. godine ponovno utvrđuje Orden „Ilinden 1903 godina“.

Na natječaj za idejno likovno rješenje, pored ostalih, svoj je projekt prijavio i g. Petar Gajdov, stručnjak za faleristiku, sekretar Makedonskoga heraldičkoga društva. Njegov je projekt prihvaćen i otkupljen, ali naknadno je prevladalo mišljenje da se priđe redizajnu „Ilindenske spomenice 1903“ iz 1953. godine. Redizajn su uradili već spomenuti prof. Kostadin Tančev-Dinka i akademski slikar Vladimir Borojević.

Slika 6. Prijedlog likovnog rješenja g. Petra Gajdova

Opis ordena

Orden je zadržao oblik četverokrake sitnokanelirane zvijezde, promjera 71 mm, težine 76 gr i debljine 4,4 mm, izrađen od srebra čistoće 925 ‰ i s 24-karatnom pozlatom, na kojoj su preko sva četiri kraka položene pozlačene stilizirane lovorove grančice, u vrhu ordena razdvojene, a u dnu spojene čvorom.

U sredini je ordena uzdignuti medaljon, promjera 30 mm, na njegovu donjem rubu ćirilčni je tekst na makedonskom jeziku „ИЛИНДЕН 1903“, srebrne boje.

U središnjem dijelu, kao centralna ličnost, reljefno je prikazan lik u odori ilindenskog borca - komite, kako u desnoj ruci drži razvijenu zastavu, koja se vije uz gornji rub medaljona. Iza lika borca stilizirani su likovi boraca.⁵

Na glatkoj stražnjoj strani ordena pričvršćena je kopča za nošenje i ugravirani su redni broj ordena, žig čistoće materijala, državni žig za kontrolu kvalitete i oznaka izvođača.

Minijaturna lenta veličine je 15 x 35 mm, izrađena od moarirane svile, uz oba ruba ima 3 mm široki bijeli trak između dva žuta traka, a na crvenoj sredini ima i 3 mm široki bijeli trak.

Orden se nosi na lijevoj strani grudi.

Orden „Ilinden 1903 godina“ dodjeljuje se:

- istaknutim ličnostima u borbi za nacionalno i socijalno oslobođenje;
- političkim zatvorenicima i osobama proganjanim, suđenim i zatvaranim za ideju samostalnosti makedonskog naroda i njegovu državnost;

⁵ Pažljivim promatranjem ordena, koji je utvrđen kao četverokraka zvijezda, uočljiv je križ s kaneliranim krakima koji se šire prema vrhu, a kojemu su kraci samo na vrhovima međusobno povezani lovorovim grančicama.

- osobama, državnim organima, ustanovama, vladinim i nevladinim organizacijama, i slično, koje su svojim posebnim zalaganjem pridonijele stvaranju suvereniteta, neovisnosti, teritorijalnog integriteta Republike Makedonije;
- za isključiv doprinos za njezin državno-pravni i opći razvoj i za jačanje odnosa i zajedništva Republike Makedonije;
- osobama za iznimna djela i zasluge za razvoj sigurnosti i obrane Republike Makedonije, kao i za međunarodnu suradnju na tim poljima.

Slika 7. Ilindenska spomenica iz 1953. godine

Slika 8. Orden „Ilinden 1903“

Orden za zasluge za Makedoniju

Taj orden (Orden za zasluge za Makedoniju) prvotno je predviđen Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 12. rujna 1995., u tri stupnja (sa zlatnim, srebrnim i brončanim vijencem). Nije bio realiziran, kao ni ostala odlikovanja predviđena tim zakonom.

Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 27. lipnja 2002. ponovno je uveden, u jednom stupnju.

Iz pera autora prihvaćenog idejnog rješenja tog ordena, g. Petra Gajdova, doznajemo da je ideja pri dizajniranju tog ordena bila da se simbolično predstavi Makedoniju kao zemlju i kao dom, kao jedinstvenu cjelinu u kulturi, folkloru, tradiciji i zajedništvu, da tako simbolizira državnost i dostojanstvo Makedonije.

Predloženo rješenje izabrano je kao najbolje, u konkurenciji 250 prijedloga, ali uz određene preinake originalnog prijedloga redizajnom prijašnje spomenice.⁶

Taj se orden dodjeljuje:

- ličnostima, vladinim i nevladinim organizacijama i udrugama građana, kao i drugim organima i organizacijama za osobite zasluge u političkom i sveukupnom životu Republike Makedonije, kao i šefovima diplomatsko-konzularnih predstavništava drugih država, međunarodnim organizacijama i drugim asocijacijama akreditiranim u Republici Makedoniji;

- stranim državljanima i stranim ustanovama i organizacijama za osobite zasluge za suverenost, neovisnost i teritorijalni integritet Republike Makedonije, za uspješno organiziranje i djelotvorno ostvarivanje funkcioniranja organa državne vlasti, u pravosuđu, obrazovanju, znanosti, kulturi, inovatorstvu, zdravstvu, socijalnoj politici, sportu i zaštiti unapređivanja životne sredine i prirode i za osobit doprinos uspješnom organiziranju i efikasnom funkcioniranju ustanova i organizacija u tim oblastima, kao i za zasluge u ostvarivanju i unapređivanju odnosa među zajednicama u Republici Makedoniji, za osobite zasluge u uspješnom ostvarivanju i unapređivanju odnosa i suradnje Republike Makedonije s drugim državama i međunarodnim ustanovama i organizacijama, kao i za njezinu afirmaciju u svijetu u navedenim oblastima i djelatnostima;

- za osobite zasluge iskazane u međuljudskoj i humanitarnoj pomoći učinjene osobnim zalaganjem.

Opis ordena

Orden ima oblik osmokrake zvijezde, promjera 65 mm, težine 57 gr i debljine 4 mm, izrađene od srebra finoće 925 ‰, s 24-karatnom pozlatom.

Središnji dio ordena predstavlja pozlaćen cvjetni vijenac, promjera 38 mm, koji od ordenske osnove odvajaju središnju osmokraku zvijezdu, promjera 44 mm.

U sredini je zvijezde okrugli medaljon, promjera 12 mm, na kojem je stilizirana državna zastava Republike Makedonije.⁷

Ordensku osnovu čini osam plamtećih krakova, a u sredini svakoga kraka ugrađen je po jedan rubin vel. 3 mm.

Na glatkom naličju ordena pričvršćena je kopča za nošenje i ugravirane su oznake čistoće metala, redni broj ordena i znak izvođača.

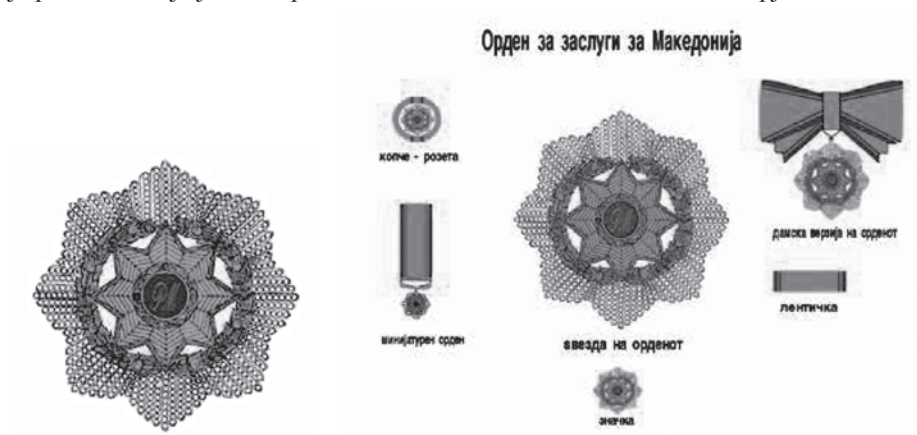
⁶ Vidi „Makedonski herald“, broj 6 od IX/2012.

⁷ U prvotnoj tehničkoj izvedbi ordena, orden je manji, ima središnji medaljon u crveno-žutoj boji.

Minijaturna lenta ordena veličine je 15 x 35 mm, izrađena je od moarirane svile, uz oba ruba ima 3 mm široki bijeli trak između dva žuta traka, i 3 mm široki bijeli trak na crvenoj sredini.

Orden se nosi na desnoj strani grudi.

Od osamostaljenja Republike Makedonije to je najdodjeljivnije odlikovanje. Prvi je put bilo dodijeljeno 16. prosinca 2006. Filozofskom fakultetu u Skopju.⁸

Slika 9. a, b Prijedlozi likovnog rješenja ordena g. Petra Gajdova

Slika 10. Prva verzija ordena

⁸ Do 2012. godine taj su orden dobili: Međunarodni seminar za makedonski jezik, literaturu i kulturu pri Univerzitetu „Sv. Kiril i Metodij“ u Skopju, akademici Petre M. Andreevski (postumno), Georgi Filipovski, Blagoj Popov, Jordan Pop-Jordanov, Ksente Bogoev, Georgi Efremov, Mateja Matevski, Cvetan Grozdanov, Medicinski fakultet, Šumarski fakultet, Prirodno-matematički fakultet, Fakultet za zamljoradne nauke i hranu, Ansambli za narodne igre i pjesme Makedonije „Tanec“, Simon Trpčeski, Esma Redžepova, prof. dr. Krume Krepeski (postumno), Državni arhiv Republike Makedonije, Otto von Habsburg, Todor Proeski (postumno), Nacionalna ustanova „Manifestacija stručne večeri poezije“, Nacionalna ustanova Turski teatar – Skopje, Liana Dimitresku (postumno), Pravni fakultet „Justinijan Prvi“, Mirovni korpus Sjedinjenih Američkih Država, Univerzitet Jugoistočna Evropa - Tetovo.

Slika 11. Orden za zasluge za Makedoniju

Slika 12. Revers ordena

Orden za vojne zasluge

Taj orden (Ordenot za voeni zaslugi) bio je predviđen Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 12. rujna 1995., u tri stupnja (sa zlatnim, srebrnim i brončanim štitom), no ta verzija nije realizirana.

Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 27. lipnja 2002. potvrđen je taj orden, u jednom stupnju.

Orden za vojne zasluge dodjeljuje se:

- pripadnicima snaga sigurnosti Republike Makedonije, vojnim zapovjednicima za iznimne uspjehe u organiziranju i zapovijedanju oružanom silom za vrijeme rata i mira; u izgradnji i jačanju obrambene sposobnosti Republike Makedonije; u zapovijedanju i rukovođenju snagama sigurnosti i vojnim jedinicama ili ustanovama za djelovanja koja pridonose uspješnoj i djelotvornoj obrani neovisnosti, sigurnosti i teritorijalnom integritetu Republike;

- za osobitu hrabrost ili za posebne zasluge policajaca, vojnika, zapovjednika, policijskih i vojnih jedinica, štabova, komandi i ustanova, koji svojim primjerom i umješnošću u rukovođenju jedinicama odnosno ustanovama stvaraju uvjete za postignuće uspjeha ili koji se odlikuju zapovjedničkim, policijskim i vojničkim osobinama, što služi za primjer drugim zapovjednicima kao i građanskim osobama u službi oružanih snaga Republike Makedonije za postizanje osobitih rezultata važnih za obranu Republike;

- pripadnicima stranih oružanih snaga za osobit doprinos uspješnom ostvarivanju i unapređenju odnosa i suradnje među oružanim snagama njihove države i oružanih snaga Republike Makedonije.

Opis ordena

Orden ima oblik osmokrake zvijezde, promjera 66 mm, težine 55 gr i debljine 3 mm, izrađen je od srebra čistoće 925 ‰ s 24-karatnom pozlatom.

Središnji medaljon promjera je 12 mm, povezuje krakove zvijezde, u njezinoj je sredini u krugu stilizirana državna zastava. Na kružnom polju oko zastave pozlaćenim je ćiriličnim slovima ispisan moto „3A TATKOBINATA“ (domovinu).

Rubovi krakova zvijezde pozlačeni su, a kraci crveno emajlirani. Oko krakova zvijezde isprepleten je srebrni vijenac od hrastovih grančica.⁹

Ordenski znak visi na pozlaćenom alki pod kojom su dva srebrna ukrižena mača na kojima su aplicirani pozlačeni listovi hrasta.

Na glatkoj stražnjoj strani ordena ugraviran je redni broj ordena, odgovarajući žig čistoće metala te oznaka izvođača.

Orden se nosi oko vrata, na 35 mm širokoj lenti od moarirane svile. Lenta uz oba ruba ima 3 mm široki crveni trak između dva žuta traka, a u sredini je bijele boje.

Minijaturna lentu u bojama je vrpce, dimenzija 15 x 35 mm.

Autor idejnog likovnog rješenja ordena jest g. Darko Fidanoski.

Orden za vojne zasluge prvi je put uručen 18. kolovoza 2005. u povodu Dana armije Republike Makedonije, na svečanoj ceremoniji u Ohridu, jedinici „ВОЈЦИ“ (Vukovi) koja je sudjelovala u operacijama u Iraku.¹⁰

Slika 13. Orden za vojne zasluge u kutiji s vratnom vrpcom i minijaturnom lenticom

⁹ Mislim da taj orden, iako utvrđen kao osmokraka zvijezda, zapravo ima osnovu kršćeničkoga križa, tj. grčkoga križa koji na sebi ima nadodano grčko slovo „h“ (x=h), prvo slovo grčke riječi (Χριστος, Hristos, Krist) pa tako oblikuje križ s osam krakova. Budući da broj osam simbolizira preporod (regeneraciju), taj je križ često u uporabi kao križ novokrštenika.

¹⁰ 18. 8. 2007. u povodu Dana ARM odlikovana je Prva i Druga pješačka brigada u sastavu Združene operativne Armije Republike Makedonije;
15. 8. 2012. Drugi mehanizirani pješački bataljon 1. motorizirane pješačke brigade ARM;
26. 6. 2012. Pukovnija za specijalne operacije Armije Republike Makedonije;
26. 6. 2012. umirovljeni general Mitre Arsovski;
26. 6. 2012. kao prvi strani subjekti: Nacionalna garda Vermontha, USA, Vojna akademija Republike Turske.

Slika 14. Orden za vojne zasluge

Slika 15. Revers ordena

Medalja za zasluge za Makedoniju

Ta medalja (Medal za zasluge za Makedonija) također je predviđena Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije od 12. rujna 1995. i potvrđena je novim Zakonom od 27. lipnja 2002.

Ta se medalja dodjeljuje:

- fizičkim i pravnim osobama za postignute rezultate koji pridonose značajnom razvoju i afirmaciji Republike Makedonije u svim oblastima života i rada, kao i za razvijanje prijateljskih odnosa između Republike Makedonije i drugih država, međunarodnih organa, organizacija i asocijacija.

Opis medalje

Medalja je okrugla, promjera 40 mm, težine 34 gr i debljine 2,5 mm, izrađena od tombaka s 24-karatnom pozlatom, zrnate površine.

Na lijevoj strani, 3 mm preko ruba medalje položena je stilizirana hrastova grančica, a na desnoj strani uz rub medalje nalazi se stilizirani žitni klas.

Na središnjem polju medalje, lijevo gore uzdignuta je aplikacija konture teritorija Republike Makedonije, ispod koje je ćirilničnim pismom ispisan tekst „РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“.

Medalja se nosi na lijevoj strani grudi, a visi o ušici na trokutastoj vrpci od moarirane svile, širine 35 mm, uz oba ruba ima 3 mm široke žute trakove, između njih 1 mm široki crveni i bijeli trak, a sredina joj je crvena.

Minijatura lenta identične je boje, dimenzija 15 x 35 mm.

Autorica idejnog likovnog rješenja medalje jest gđa Milkica Stefanovska.

Medaljom je odlikovan veliki broj osoba, osobito sportaša, a prvi je put uručena šestorici članova stranih akademija znanosti i umjetnosti 20. kolovoza 2007.¹¹

Slika 16. Medalja na trokutastoj vrpci s minijaturnom lenticom

¹¹ U povodu 40-godišnjice Međunarodnog seminara za makedonski jezik, literaturu i kulturu na svečanoj ceremoniji u Ohridu 20. kolovoza 2007. bilo je prvo uručenje ove medalje, i to šestorici članova stranih akademija znanosti i umjetnosti. Prvi su dobitnici te medalje Rina Pavlovna Usikova, iz Ruske Federacije, Vlodimjež Planka, iz Republike Poljske, Nulo Minisi, iz Republike Italije, Ivan Dorovski, iz Republike Češke, Horace Lant, iz Sjedinjenih Država Amerike, i posmrtno František Vaclav Mareš, iz Republike Austrije. Medalju su dobili npr. članovi i vodstva košarkaške i rukometne reprezentacije Makedonije, višestruki darivatelj krvi, dr. Goran Kalodera, sveučilišni profesor iz Rijeke, Ennio Morricone, kompozitor iz Italije, za njegov glazbeni opus, i drugi. („Makedonski herald“, VII/2014.)

Slika 17. Medalja za zasluge za Makedoniju

Medalja za hrabrost

Ta medalja (Medal za hrabrost) jedna je od četiri medalje utvrđene Zakonom od 12. rujna 1995. Zakonom o ordenima i priznanjima Republike Makedonije od 27. lipnja 2002. potvrđena je i uvedena u sustav odlikovanja Republike Makedonije.

Medalja za hrabrost dodjeljuje se:

- pripadnicima oružanih snaga Armije Republike Makedonije, pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova i drugim ličnostima za pokazanu osobnu hrabrost i samoprijegor u obrani teritorijalnog integriteta i suvereniteta Republike Makedonije, ili u zaštiti ljudskih života ili materijalnih dobara u opasnim situacijama;

- pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova za posebne zasluge i dugogodišnje zalaganje na radu i zadacima; osobito za zalaganje u spašavanju ili zaštiti života, imovine i zdravlja građana, za zalaganje u sprječavanju većeg narušavanja javnog reda i mira ili za osobne zasluge i doprinos međunarodnom potvrđivanju Ministarstva.

Opis medalje

Medalja ima oblik četverokrake zvijezde, promjera 55 mm, težine 32 gr i debljine 2,5 mm, izrađena je od srebra čistoće 925 ‰ s 24-karatnom pozlatom.

Avers: sa stražnje strane medalje pričvršćena su dva ukrižena mača koji sa zvijezdom čine osam krakova, sjedinjenih u središtu medalje, koje čini bijelo emajlirani krug širine 6 mm, s istaknutim ćirilničnim zlatnim slovima „ЗА ХРАБРОСТ“, ispod kojih su stilizirani hrastovi listovi.

Medalja visi o isprepletanom vijencu od hrastovih i lovorovih grančica spojenih gore i dolje s dvije crveno emajlirane vrpčice, na trokutastoj vrpci od moarirane svile širine 35 mm, u ovim bojama, gledajući s lijeva u desno: crveni trak 3 mm, žuti trak 2 mm, bijeli trak 1 mm, sredina po pola crveno žuta, bijeli trak 1 mm, crveni trak 2 mm i žuti trak 3 mm.

Revers: na glatkoj površini kraj mačeva ugravirani su redni broj medalje, oznaka čistoće metala, državni žig za kontrolu kvalitete i oznaka izvođača.

Medalja se nosi na lijevoj strani grudi.

Minijatura lente identična je bojama trokutaste vrpce, dimenzija 15 x 35 mm.

Autor idejnog likovnog rješenja medalje jest g. Sašo Bajraktarov.

Slika 18. Medalja za hrabrost

Povelja Republike Makedonije

Povelja (Povelba na Republika Makedonija) bila je predviđena Zakonom od 12. rujna 1995., a potvrđena je člancima 16. i 17. Zakona od 27. lipnja 2002.

Povelja se dodjeljuje:

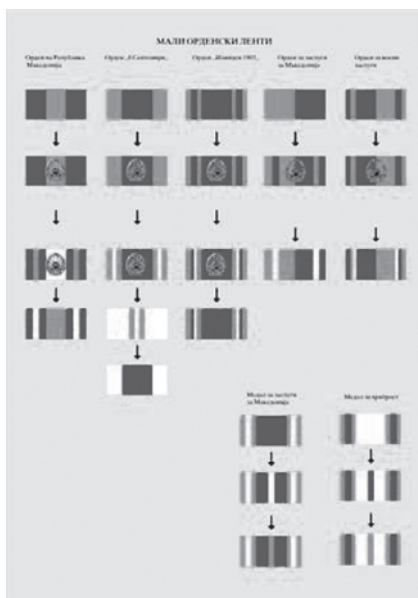
- državljanima Republike Makedonije i državljanima drugih zemalja, pravnim osobama i međunarodnim institucijama i organizacijama za poseban doprinos razvoju Republike Makedonije, za naročite zasluge u razvijanju i unapređenju međunarodnih odnosa i suradnje Republike Makedonije i drugih država i međunarodnih institucija i organizacija te jačanju njezina položaja i ugleda;

- pojedincima, organizacijama i udrugama, kao i kulturno-umjetničkim, sportskim i drugim udruženjima za uspješno organiziranje i predstavljanje dostignuća u pripadajućim oblastima u zemlji i inozemstvu.

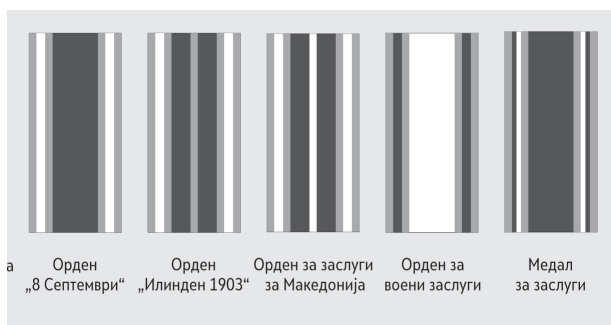
Povelja se daje na pergamentu. Do sada je osam dobitnika povelje iz Makedonije i 18 dobitnika iz redova makedonske dijaspore iz cijeloga svijeta, među ostalima i *Zajednica na Makedoncite vo Republika Hrvatska* u Zagrebu.

Prvi dobitnik Povelje jest Wilhelm Nausner, zastupnik pri Evangelističko-metodističkoj crkvi u Republici Makedoniji, 2008. godine.

Kako se može primijetiti, u Odlukama za opis, izgled i materijal od kojih se izrađuju odlikovanja, nema opisa boja lenti i njihovih minijatura. Inače lente su u bojama makedonske nacionalne zastave.

Slika 19. Prijedlozi rješenja za lente i lentice

Slika 20. Važeće lente ordena i medalja Republike Makedonije

Makedonski je Parlament 25. siječnja 2012. na prijedlog Vlade Republike Makedonije na svojoj 20. redovnoj sjednici pokrenuo postupak za donošenje Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o odlikovanjima i priznanjima Republike Makedonije. Dana 14. veljače 2012. na 23. redovnoj sjednici donio je *Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakoniot za odlikovanja i priznanija na Republika Makedonija*, a u članku 1. uvodi u sustav odlikovanja tri nove medalje:

1. Medalja časti,
2. Medalja Vječno sunce,

3. Medalja za sudjelovanje u humanitarnim ili mirovnim operacijama izvan teritorija Republike Makedonije.

Predviđeno je da se:

Medalja časti dodjeljuje pripadnicima sigurnosti Republike Makedonije za dostignuća u rukovođenju i zapovijedanju snagama sigurnosti, koji su pridonijeli razvoju, ugledu i unapređenju izvršavanja obaveza i zadaća koje proizlaze iz službe;

Medalja Vječno sunce (БЕЧНО СОЛЦЕ) dodjeljuje se pripadniku snaga sigurnosti koji je izgubio život, zadobio tešku tjelesnu povredu ili zdravstveno oštećenje pri obrani neovisnosti i teritorijalnog integriteta Republike Makedonije, u sudjelovanju u aktivnoj vježbi i obuci i u humanitarnim ili mirovnim operacijama izvan teritorija Republike Makedonije, kao i na dužnosti u multinacionalnim vojnim snagama formiranim suglasno s ratificiranim međunarodnim ugovorima koje je Republika Makedonija zaključila ili im pristupila;

Medalja za sudjelovanje u humanitarnim ili mirovnim operacijama izvan teritorija Republike Makedonije, na kojoj je otisnut naziv operacije i broj sudjelovanja u njoj, dodjeljuje se pripadnicima snaga sigurnosti Republike Makedonije kao i građanima Republike Makedonije aktivno angažiranim u humanitarnim ili mirovnim operacijama izvan teritorija Republike Makedonije.

Ta se medalja dodjeljuje za svako sudjelovanje u humanitarnim ili mirovnim operacijama izvan teritorija Republike Makedonije, i to:

- za prvo sudjelovanje	- medalja sa čistom vrpcom,
- za drugo sudjelovanje	- medalja s brončanom zvijezdom na sredini vrpce,
- za treće sudjelovanje	- medalja s brončanom zvijezdom i brojkom 1 na sredini vrpce,
- za četvrto sudjelovanje	- medalja sa srebrnom zvijezdom na sredini vrpce,
- za peto sudjelovanje	- medalja sa srebrnom zvijezdom i brojkom 1 na sredini vrpce,
- za šesto sudjelovanje	- medalja sa zlatnom zvijezdom na sredini vrpce,
- za sudjelovanje u svakoj idućoj misiji	- medalja sa zlatnom zvijezdom i s brojem posljednjeg sudjelovanja, na sredini vrpce.

Navedene izmjene i dopune zakona još se ne provode.

Zahvaljujem gospodinu mr. Jovanu Jonovskom Mth, članu Komisije za odlikovanja predsjednika Republike Makedonije i predsjedniku Makedonskoga heraldičkoga društva, koji mi je stručno i tehnički pomogao pri pisanju ovoga članka, Veleposlanstvu Republike Makedonije u Zagrebu i gospođama Jani Gavrovskoj iz Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj i Elizabeti Petrovskoj, tajnici Društva Makedonaca u Zagrebu, kao i g. Miljenku Greglu, fotografu Muzeja grada Zagreba, koji je izradio pripremu slikovnih priloga za tisak.

Literatura

1. Zakoniot na odlikovanja i priznanija na Republika Makedonija, 12. 9. 1995.
2. Zakoniot na odlikovanja i priznanija na Republika Makedonija, Sl. vesnik na Republika Makedonija, br. 48 od 27. 6. 2002.
3. Odluka za opisot, izgledot i materijalite od koi se izrabotuva
Ordenot na Republika Makedonija
Ordenot „8. septemvri“
Ordenot „Ilinden 1903. godine“
Ordenot za zaslugi za Makedonija
Ordenot za voeni zaslugi
Medalot za zaslugi za Makedonija
Medalot za hrabrost
Sl. vesnik na Republika Makedonija br. 31 od 10. 5. 2005.
4. *Gajdov Petar*, Makedonski odlikovanja, Makedonski herald, broj 2. V/2007.
5. *ibid.* Ordenot na Republika Makedonija, Makedonski herald, broj 3. III/2009.
6. *ibid.* Ordenot „8. septemvri“, Makedonski herald, broj 4. IX/2010.
7. *Georgiev Dragan*, Po tragite na prvite makedonski odlikovanja, Makedonski herald, broj 4. IX/2010.
8. *Gajdov Petar*, Ordenot „Ilinden 1903. godine“, Makedonski herald, broj 5. VII/2011.
9. *ibid.* Ordenot za zaslugi za Makedonija, Makedonski herald, broj 6. IX/2012.
10. *Mitevski Robert*, Tretata strana na makedonskite odlikovanja, Makedonski herald, broj 7. IX/2013.
11. Hrvatska enciklopedija, Tom 6 Kn – Mak, str. 785-789, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2004.
12. Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda, Tom 5, L – Nigh, str. 259 – 275, Zagreb, 1979.
13. *Vladimir Anić, Ivo Goldstein*, Rječnik stranih riječi, Novi Liber, Zagreb, 1999.
14. Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakoniot za odlikovanja i priznanija na Republika Makedonija, Sl. vesnik na Republika Makedonija, br. 24 od 17. 2. 2012.

SUMMARY

DECORATIONS OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

After gaining independence from socialist Yugoslavia, the Republic of Macedonia, as a new European state, began enthusiastically and earnestly to create its own system of decorations as a sign of its sovereignty, honouring and using all the rules of phaleristics. This work resulted in fine and artistically original and interesting decorations, created by using elements that reflect Macedonian identity, ethnography and history.

The author shows the development of modern Macedonian phaleristics in a short presentation of the history of how the orders and medals were created and the legislative procedures connected with this activity.